

Sitandi landsstýrissamgonga hefur nú virkað í hálvannað ár, og her tí hesaferð til bæði at líta eitt sindur aftur um bak, gera stöður upp og siga frá ætlanum frammyvir.

Tað varð sagt, at lutvíst bleiv bygt á gamla stöðið, og lutvíst vildu nýggjar og ótroyttar leiðir verða royndar. Hetta hefur cisini verið gjørt, og er spónur veruliga settur í á mongum økjum, hóast úrslitini sjálvsagt enn ikki koma fult til sjóndar allastaðni, nøkrum av hesum verður greitt gjøllari frá, serliga í sambandi við meting av framtíðargongdini vinnu- og fíggjarliga eins væl og sosialt, politiskt og mentunnarliga.

Vit hava haft fíggjarligt viðrák á nærum øllum økjum í árunum 1970, 1971 og hálvárið, sum líðið er av 1972, men týðir hetta ikki, at rákið enduliga hefur verið so spakt øll hesi ár. Onkuntíð var vendingin knøpp, skuldi ein ikki sita sjóvarfallið av sær. Tíverri eru fíggjarlig flóð og fjøra ikki so reglubundin, at til ber at sláa upp í almanakkan fyri at rokna út kyrrindi og brodd. Um ríviligt fløðir í landskassan, so eru í dag so mong samfelagshjól at halda ígongd, og viðhvørt fjarðar ógvuliga skjótt, og ofta er trupult at ansa eftir, at hetta ikki hendir so skjótt, at likviditeturin fer í botn. Hesin likviditetur — tøki peningur — sum er neyðugur, um steðgur ikki skal koma í av og á.

Tíbetur hefur hetta týðandi tal aftur seinasta árið ligið rættuliga høgt, ja, nakað omanfyri tað vit kenna til ella umleið 15 mill. kr. í meðal.

Men ikki er nóg mikið at ansa eftir hesum tali eina, tí hóast mun á flóð og fjøru, so kann henda, at tað, sum rennur út í samfelagið, er við til at skapa so stórt virksema, at fíggjarlig mysing rættuliga gerst, soleiðis at skilja, at so skjótt rennur, at vit beinleiðis skapa eina vaksandi inflatió. Seta vit so nógv í gongd, at menn heldur arbeiða almenn arbeiði, avmarka vit samstundis virkismøguleikarnar hjá teirri útflutningsvendum vinnuni.

Væl er tað í útbyggingartíðum gott við eini «moderatari» ella spakari inflatió, men júst tá er neyðugt at ansa eftir, at viðrákið ikki harðnar so mikið, at talan verður um vandasingling.

Fíggarfrøðingar halda í dag, at ikki ber til at seta størri segl uttan vanda fyri, at vit um stutta tíð mugu leggja heilt bakk.

Hesum eri eg ikki samdur í. Haldi tað eru enn nakrar uppgávur, vit hava sett okkum fyri, sum vit eiga at loysa í tí politiska skeiði, sum fyri fyrst er ætlað hesi samgongu at sita við politisku ábyrgdini, men skal hetta greiðast uttan at nerva samfelagsjavnvágin, so er neyðugt í hesum málum at fara fram við skynsemi og at vera tilreiðar at taka ópopulerar avgerðir, sum t.d. at fáa til vega tað, sum neyðugt er til uppgávuna, og í summum førum meira, tá javnvágin er í vanda.

Røðu míni eru hjáløgð ymisk skjøl, sum rættuliga gjølla lýsa gongdina í búskapinum, og skal eg tí ikki møða við mongum tølum, tey verða almannakunngjörd.

Nevnast skal tó, at fyrra hálvár í ár er útflutt fyri 156 mill. kr. ella knappar 30 mill. kr. meira enn í sama tíðarskeiði seinasta ár.

Hetta er orsakað fyrst og fremst av, at tað sær út sum fiskaprísirnir hava lagt seg til rættis í teirri leguni teir komu upp í seinasta ár, men eisini av tí, at fiskamjelið og lýsið eru spakuliga við at ganga upp aftur.

Harafturat vóru goymslurnar við árslok 1971 væl størri enn í 1970, og veiðan í ósløgðari vekt fyrsta hálvár 1972 nakað slakari enn somu tíð í 1971, henda veiða er nærum øll landað í Føroyum og longu seld.

Gjaldjavnin móttvegis útlondum sýndi aftur í fjør yvirskot. Hesaferð upp á 13 mill. kr., meðan talan var um 49 mill. kr. í 1970. Saman við 1967 eru hesi bæði ár einastu, sum sýna avløp, meðan øll onnur ár hava sýnt størri ella minni hall síðan vit byrjaðu at gera hendan roknskap upp.

Kapitalrørslurnar í 1971 vóru av somu náttúru. Tað var nettoogn Føroya sum øktist við 13 mill. kr., meðan vanligt hevur verið, at nettoskuldin er vaksin.

Bruttouppsparingin er eisini í framgongd og var ca. 258 mill. kr. í fjør móttvegis 217 milliόνum fyrraárið og 163 mill. kr. í 1969.

Hetta er vert at leggja til merkis. Hin óvanliga økingin í 1970 var skiljandi, tí hákonjunktururin byrjaði við árslok 1969, og væntandi var, at menn, sum í 1970 høvdu funnið sær íleggingarendamál sum skipakeyp, nútímanngerðan o.t., í 1971 saman við tí almenna fóru at hava størri eiginýtslu, men hóast hetta er vøksturin aftur í 1971 umleið 41 mill. kr.

Sjálvt um samlaða gjaldjavnvágin sýndi yvirskot í 1971, so hevði sjálv handilsjavnvágin undirskot.

Hetta var ikki væntað við árslok í fjør, tá vit kendu útflutningstølini upp á 278 mill. kr., men ikki innflutningstølini. Hesi komu tá avtornaði upp á 300 mill. kr.

Orsøkin til munin liggur í, at hóast nógv varð selt í 1971, so lógu fyri 37 mill. kr. á goymslu á nýárinum, meðan talið árinum frammanundan lá um

20 mill. kr., og hövdu vörur fyri 22 av hesum verið avskipaðar, var javnvág.

Innflutningsøkingin liggur eina mest í, at maskininnflutningurin vaks, skipakeypini øktust eins og keyp av bilum. Samstundis var javnur vøkstur í øllum vanligum keypum.

Í tølunum er einki órógvandi, vit kenna orsøkina og vita, at samlaði gjaldjavnin sum nevnt gav umleið 13 mill. kr. til avlops.

Samlaðu íløgurnar í 1971 eru uppgjörðar til 192 mill. kr. mótvegis 129 mill. kr. í 1970. Herav í fjør til skip fyri 48 mill. kr. mótvegis 21 mill. kr. til skipailøgur í 1970.

Hvat skiparakstrinum viðvíkur eru úrslitini í 1971 sum heild betur enn í 1970, hóast sildaskipini ikki hava staðið seg so glæsiliga sum hetta ár. Tey sýna tó eisini vøkur úrslit og hava, sum øll vita, nýtt hópín av peningi til nútímansgerð. Samlað er úrslitið betur enn í 1970, og manningarpartarnir eru gleðiliga vaksnir síðan tá, har meðalpartarnir vóru úr 24.000 upp í 64.800 kr. til í 1971 at verða úr 34.100 upp í 51.500 kr.

Serliga er at viðmerkja, at menn við línuskipum hava fingið munandi meir burturúr. Hækkingin er frá 23.400 til 36.000 ella um 13.000 kr. í meðal.

Útlit fyri fiskivinnuni

Útlitið er sum heild gott prísliga sæð fyri 1972, og haldi eg við framm í 1973, hetta serliga tí samlaða veiðunøgðin í mun til eftirspurningin eftir fiskavörum er minkandi, og prísirnir tí væntandi halda sær fyríbils, men har velst eisini um, hvat veitt verður av okkara monnum av saltfiski, flaki, ídnaðarfiski, laks, reyðum og sild. Vit vita, at fleiri trolarar hava lagt um frá saltfiski til ísfisk seinnu helvt av 1972, hetta gevur nógv arbeiði á landi, men er eisini áhugavert, hvussu vignast hjá hesum bátum í mun til teirra, sum í saltfiskaveiðu eru.

Enn nøkur skip lögdu í fjør um frá saltfiskaveiðu til feskfiskaveiðu ella veiðu av sild og ídnaðarfiski, og ein saltfiskatrolara mistu vit í vár, og hóast at meira verður framleitt heima er tí møguligt, at tað verður torført at útfylla tær kvotur á saltfiskamarknaðinum, sum vit hava hildið vera neyðugt at útfylla, skuldi áhugin fyri at eta saltfisk ikki falla burtur.

Í fjør var spurningurin um at fáa fatur á nøkrum fáum skuttrolarum til saltfiskaveiðu reistur, og er hesin kanska enn meira uppi í dag. Vit hava fingið ein og er enn ein í gerð, men dagurin tá teir 6 síðutrolararnir mega verða lagdir ella vegna fólktrat bert hava møguleika fyri ísfiska-ella ídnaðarfiskaveiðu nærkast í hvørjum, so tað er nú bráðneyðugt at taka støðu til henda spurning í samband við skipabyggiætlanir okkara.

Virkismøguleikarnir á landi

Ein gleðilig broyting er hend seinasta árið viðvíkjandi landingunum av feroysku veiðuni. Nøgðin av ísfiski og feskum fiski landað í Føroyum er vaksin munandi, av saltfiskinum verður nú nærum alt landað her, bæði tí vit hava fingið øktar køligoymslur og tí keypararnir nú hava so stórar trupulleikar í Esbjerg, at teir heldur vilja hava fiskin pakkaðan í Føroyum.

Eisini er eydnast at fáa væl av sild uppá land herheima, og søluútlitið í Polen, Týsklandi og Svøríki bendir á, at vit eisini í heyst skuldu haft góðar møguleikar fyri at viðgera og exportpakka væl av sild heima.

Av hesi orsök, men eisini tí so mong almennar arbeiði eru gjørd, vænti eg, at vit, tá árið er runnið, kunnu merkja okkum ein avgerandi vøkstur í inntøkum av arbeiði á landi, og er hetta jú gøtan, treðast skal, skulu vit loysa tær risauppgávur, sum liggja frammanfyri.

Ídnaður

Tá talað verður um vinnulíkindi á landi er oftast fyrst hugsað um ídnaðin í samband við úrdráttin úr fiski. Her sær út til at vera rættuliga væl í lagi, hóast mong av smávirkjunum og okkurt størri enn ikki eru heilt fyri seg komin. Áhugin fyri at byggja nýggj virki er stórir, og útbyggingar og viðkanir fara fram nærum allastaðni. Nevnast kann, at í Klakksvík, í Runavík, á Toftum, á Eiði, í Miðvági, Sørvági og Skopum eru veðhald givin fyri viðkanum, og arbeiðt verður ágrýtið fyri nýbyggingum í Klakksvík, á Oyri, á Tvøroyri, í Vági og í Lopra. Aðrar bygdir arbeiða við hugsanum ella hava umsóknir inni, her er tó enn komið stytri áleiðis.

Krøvini til útbyggingarorkuna eru sostatt stór, men her er ein álvars-spurningur at viðgera.

Valla man tað vera beint at fult útbygð stórvirki liggja í hvørjari bygð, tað gevur ikki úrtøku til endurgjald av lánnum og rentum.

Tað er gott, at møguleikar verða til fiskaviðgerð í heimbygðum manna, soleiðis at flakt og flakaskorið kann verða, stampar verða goymdir og agn og nakað av ísi fáast, men longur er í fleiri førum óráðiligt at ganga. Her má samskipan og felagsrakstur sleppa upp í part, soleiðis at frystiorka, frysti- og kuldagoymslur og ísframleiðsla í størri máli verða felags fyri fleiri virkir.

Væl vita vit, at har virkir koma, nærast um útróðurin og samlaða veiðan veksur, men mark má vera fyri talinum á fult útbygðum virkjum, sum føðast kunnu heima hjá okkum.

Neyðugt er og hefur verið at fleirtátta ídnaðin og er á hesum øki ymisk lóggáva, sum birta kann uppundir. Møguligt er at fáa veðhald fyri lánnum

til hermetikvirki, smærri ídnaðarvirkir á øllum økjum eins og lán úr ídnaðargrunni til størri virkir kann fáast, tá met er, at virkið eigur livilíkindi.

Hesir móguleikar eru alt ov lítið troyttir, tað er nógv størri spurningur at fáa til vega projektir við livilíkindum og búnum fólki at standa fyri enn tað at fáa pening til vega. Spurningurin er hann at duga at leggja til rættis virki og fáa tey at bera seg.

Tað eru nakrar nýggjar framleiðslur komnar í gongd, t.d. framleiðsla av plastrørum, kryddaðum sildaflokum, ymsum byggielementum, seym-framleiðslu o.s.fr. fyri ikki at gloyma ta stórutbygging mekaniska ídnaðinum í Vágum hefur verið fyri.

Enn hava so veðhaldsmóguleikarnir rokkið, og ídnaðargrunnurin, sum við landsstýrisins medvirkan fær 5 mill. kr. árliga í bíligum statsláni, kann lættliga vaksast munandi við øðrum lántøkum.

Fyri enn meira at kunna stuðlað hefur landsstýrið seinnu árin fingið stórar játtanir til ídanðarfremjandi endamál á fíggjarlógina, nakað av hesum peningi fer til at lona ídnaðarráðgevara, sum Føroya ídnaðarfelag hefur sett.

Harafturat hefur landsstýrið uttan úrslit roynt at fingið sett tvey størv í búskaparráðnum, annað við manni ídnaðinum til hjálpar og hitt við hagfrøðingi.

Gott hagfrøðisligt tilfar er jú sum kunnugt ein hin fyrsta fortreytin fyri at fara undir nýggjan ídnað.

Ein onnur fortreyt, sum vit øll mugu leggja okkum í geyma, er, at vit altíð hugsa um at keypa føroyska framleiðslu, tá hon er kappingarfør við aðra. Hetta skapar móguleika fyri enn fleiri arbeiðsplássum í Føroyum, og er tað til mesta bata fyri okkum øll. Afturfyri mugu føroyskir framleiðarar royna at sleppa sær av við vørur sínar allastaðni har fólk við keypiorku keypir, og teir mugu halda uppat við at fjasa uppi í eini kapping, teir einki hava við at gera, og sum bert er teimum til bága.

Landsstýrið hefur á fleiri økjum søkt samstarv við menn og kvinnur burturi og heima, sum hugsast kunnu at vera før fyri at bróta upp úr nýggjum innan føroyskan ídnað. Slíkt arbeiði er drúgført, men eigur ongin at gevast á hondum av hesi orsök. Hann sum einki leitar, onki finnur. Royna vit ikki aftur og aftur spyrst einki burturúr, og vit mugu tá sanna orðini «Fryst er jørð fyri vesalavínum».

Skipabyggifídnaðurin

Tað er eingin loyna, at henda vinnugrein leingi hefur verið fíggjarliga heilsubrekað, hóast vit kunnu siga, at frá almennari síðu er avbera nógv

gjørt fyri at hjálpa henni burturúr byrjanartrupulleikum og fram í trygg arbeiðskor, og hóast arbeiðið, sum avrikað er, av øllum er mettt sum valaverk.

Veðhaldsskyldur landskassans eru vorðnar effektivar bæði á Skála og í Vestmanna, og heldur tí raksturin fram fyrribils so leingi hesar veðhalds-bindingar ikki eru loystar, og tað vil siga inntil nýbyggingarnar eru lidnar. Áðrenn tingið fer heim hesa ferð, ætlar landsstýrið at fáa tingsins heimild til at halda fram við rakstrinum uttan steðg og helst uttan likvidatión í hvussu so er til skipini eru avhend. Hetta vil bera í sær, at neyðugt verður í sumnum førum at leggja út pening eisini útum avmarkingina, sum liggur í veðhaldinum fyri at gera skipini liðug. Vit vænta, at tingið tekur undir við okkum í hesum, og vænta, at tingið seinni í heyst eisini tekur undir við lóggávu, sum tryggjar royndunum til framhald av skipabyggingnaði í Føroyum.

Her skulu stórtøk til og nógur peningur. Mangur vil halda, at henda avbjóðing er so stór, at best er at geva skarvin yvir alt fyri eitt.

Okkum tykir tó, at nýbygging eisini gerst neyðug, skal okkara stóri, fjølbroytt og viðbrekni fiski- og farmaskipafloti eiga góðar og vælútgjardar umvælingarsmiðjur at leita til. Tær margbroyttu umvælingarnar krevja búgvið arbeiðsfólk, og hesi fært tú einans alt undir byggjarbeiði. Vælaarbeiðarar støðast ikki í smiðju, sum einans virkar óregluliga í teim umvælingariðum, sum vinnuhátturin bindir okkum til.

Beinanvegin landsstýrið tíðliga í juni frætti um verunligu støðuna, setti tað seg í samband við serfrøðinagr innan sokallaðu «verftssjúkuna», sum herjað hevur í Europa og aðrastaðni. Hesir bóru skjótt at, og hava vit fing gjørda ritgerð, sum greiniliga viðgerð allar sjúkrafráboðarar (symtomir) bæði generelt og á føroysku smiðjunum, sigur frá sjúkuni sjálvari og mælir til ymisk heilivág.

Hesi eru:

Ein fullkomulig umlegging av arbeiðslagnum.

Byggjan av plánleggingarstovni við tveimum monnum.

Umskifti í ábyrgdini og aðrar vegir til informationsgongdina.

Økjan av orkuni hjá tí einstaka arbeiðsmanninum, so hann gerst førur fyri at arbeiða 1½—2 ferðir ta tilfarsmongd, hann nú sleppur at arbeiða og hetta uttan longri arbeiðstíð ella størri møði.

Nýløgur í vissan mun — (tó smá tøl hetta snýr seg um).

Og seinast, men avgerandi, tryggjan av sáttmálum 1½—2 ár framyvir, og her má vera talan um seriuúthbygging, men øðrvísi enn nú.

Hetta seinasta kenna vit til, tí vit hava tryggjað byggiharrum, at teir fáa skip síni. Men hava vit hugsað nóg mikið um, at skipasmiðjan fær

frægasta prísin fyri arbeiði sítt? Mugu vit ikki undir at tryggja tveir vegir til ymsar tíðir undir fyribilssáttmála við landsstýrið ella annan stovn og síðan bindandi sáttmála við keypara. Fyrst skipasmiðjuni, so hon fær arbeiðsfrið og líkindi til at virka skipið so langt ávegis sum gjørligt, og síðan sjálpa henni at avhenda skipið. Nú fæst betur prísur enn tá sáttmálin er undirritaður tvey ár áðrenn avhending. Frá hesum seinna sáttmáladegi tryggjar løgtingið keyparanum, at hann fær skipið til avtalaðan prís. Treytað av at fullkomuligt omanlop fíggarliga ikki hendir í byggitíðini, vil hetta betri tryggja smiðjuni vinning og samstundis avmarka tapsvanda landskassans.

Tey skipasløg, hugsað hevur verið um, er í Vestmanna, 4—5 útróðrarbátar sum «Th. Nygård», bert nakað longri, breiðkaðir og við størri maskinorku. Á Skála 3—4 saltfiskahekkutrolarar av «Sjúrdarberg» slagnum ella 2—3 av hesum og 1—2 flakabátar eftir nærum somu tekningum. Hesir skulu avloysa teir 6 síðutrolararnar. Annar móguleikin er 4—5 smærri hekkutrolarar til veiðu av konsumfiski og ídnaðarfiski nærhendis Føroyum og við pelagiskum tólum og botntroli. Men aðrir móguleikar eru sjálvandi eisini t.d. havrannsóknarskip, verju- og hjargingarskip eins væl og onnur skipasløg.

Havi hug at endurtaka hvat kønur maður hevur sagt!

Eingin sjúk skipasmiðja hevur spart seg burtur úr trupulleikum.

Eingin hevur við øktum tímum, sum vegna yvirskotið av hvørjum tíma skuldu fleirfalda vinningin, greitt setningin.

Eingin hevur bjargað sær betri prís enn marknaðurin fyrisetur.

Men allar sum ein av teim, sum reistu seg av sóttarsong, hava «producerað» seg burtur úr kreppuni við at stytta um byggitíðina, nýta ónýttar tímar og nýta nýttar tímar betri.

Landsstýrið mælir til, at vit fara undir byrðuna bæði í Vestmanna og á Skála og samskipa hesar. Aðrar taka vit við, um tørvur verður á tí.

Landsstýrið roknar við, at hvør kommuna, har borgari eigur arbeiðs-pláss á smiðju, stuðlar, at einstaklingar allastaðni stuðla, og at arbeiðararnir vera við til at stuðla fíggarliga, men fyrst og fremst kýta seg, so at virðið av hvørjum tíma teirra nærum tvífoldast. Løgtingsins og landskassans partur kann tá ikki liggja eftir.

«Teir mega lond byggja, ið liva vilja», og í hesum máli, sum onkuntíð fyrr, gerst tað neyðugt at hugsa djarvt og stórt júst í krepputíðini, tí «lítið kemur av lítlari vón».

Kann ikki lata vera við at sammeta við støðuna í 1967, 68 og 69, tá menn hildu fram at byggja hóast dapurt útlit.

Vert er at leggja afturat undir umrøðuni av skipa byggingarmálinum,

at landsstýrið hevur luttikið í samráðingum um økjan av útlánspeningi realkredittstovnsins. Framyvir verður árliga ríkiskassaveðhaldið fyri realkreditlánibrøvum hækkað munandi.

Samlaði lánspeningurin økist av rentum og avdráttum, men tilskriv-ingarnar fyri næsta fimm ára skeið koma eisini at vaksa og verða at liggja ímillum 75 og 90 mill. kr. íalt. Seinasta fimm ára skeið var talið 50 mill. kr.

Tær stóru burturløgurnar í grunnin til endurnýggjan av skipafлотanum og yvirskotið av landskassaroknskapinum have gjørt, at landið, um hildið verður fram á sama hátt, er ført fyri at greiða sín part góða tíð framyvir.

Harafturat er møguleikin fyri fiskaríbankaláni upp í 70% enn tøkur, og kann roknast við at effektiva rentan av hesum lánum við tíðini minskar, serliga um Danmark fer upp í E.E.C.

Íleggjarmøguleikarnir innan endurnýggjingina eru sostatt betri enn fyrr, men skulu vit undir stórúthygging sum t.d. byggjan av fleiri skúttrolarum fyri 17—25 mill. kr. hvør, er neyðugt við bøttum skipanum.

Endurnýggjing skipafлотans

Hvat økingini og endurnýggjingini av skipafлотanum viðvíkur, so er talið av førum økt munandi síðan Ólavssøku ífjør. 28 fiskiskip yvir 20 brt., 9 undir 20 brt., hertil 5 farmaskip og 1 ferðamannaskip.

Tonsatalið er økt við umleið 4000 tonsnum.

Men er so alt treytaleyst gott við hesi øking? Landsstýrinum tykir ikki, at so er, og hugsar eg at stórt tal av kvinnum og monnum tekur undir í, at talið av eldri donskum dekkförum kann gerast ov stórt.

Hesir bátar eru skrokksterkir, tað vita vit, og um einstakir hava viðbrekna maskinu, eru teir flestu væl útgjørdir og hava størri maskinorku enn vit vanligar hava nýtt í Føroyum. Ikki verður latið veðhald ella studningur til hesi keyp, men nakað av studningi til tekniskar íleggjar sum línuspøl, oljutryst, snellur, radara o.s.fr.

Tað er væl skiljandi, at menn, sum hava hug at seta fatur á egið dekk, keypa hesi før, sum teir fáa bíliga, og sum teir kunnu fáa at bera seg. Mark er tó fyri, hvussu nógvur av hesum vit kunnu manna, og munnu ikki longu fleiri liggja mannleysir.

Veikleikin hjá hesum smærru førunum er, at tey valla føða størri virkini við rávøru, og tað heldur ikki um minni tal av teim fær trolloyvi innanfyri mark. Teim tørvar rættuliga stóra manning sammett við mann-ingartalið á størri línubátunum, veiðuorkan er bert um fimting av orkuni hjá hesum.

Men tað eru longu ár síðan at kønir menn søgdu, at 20 tonsarar einsamallir neyvan vóru leiðin, men heldur 80—150 tonsarar.

Men tað er við hesum sum flestu øðrum málum, at hvørt hevur sínar stóru fyrimumir — til sína tíð og á røttum stað — tí má alt laga seg eftir, hvat hóskar einstaka virkinum og einstøku bygdini best.

Har havnaviðurskiftini eru so háttað, at trupult er at hýsa størri fòrum, eru skip millum 15 og 55 brt. rætta loysnin í lètuni.

Hugsar ein t.d. um Sand, Skopun, Hvalba, Nólsoy, o.s.fr. hava hesi fòr avbera stóran týdning, meðan í størri bygdum ein javnvág má verða millum hesi fòr, sum geva stórar rávørugóðskuna, men minni nøgd, og størri fòr, sum geva stórar nøgdir. Eisini ímillum arbeiðsorkuna og eftirspurningin eftir manningum má samríma.

Tað er tí vert at umhugsar, um skipanin við gevan av innflutningsloyvum ikki eigur at fleirtáttast so, at nakað verður hugsað um tørvin á teirri einstøku plássunum.

Nøkur av hesum fòrum verða seld aftur, tí tey eru 1. stig í stremban manna fyri úthygging, og er tá at vóna, at menn úr bygdum, har tey gera størri nyttuna, keypa; ímeðan kann eina tíð haldast nakað aftur við innflutningsloyvum til heilt smáar bátar.

Vit kunnu jú sjálvir byggja neyðuga talið av smáfòrum, hóast ikki til sama prís.

Landsstýrinum stendur til fulnar greitt, at hesir bátar fáa týdning fyri búskapin, men landsstýrið hevur eisini áhuga fyri, at hetta bátaslag ikki tarnar aðrari úthygging.

Annars er øllum kunnugt, at millum nýggju og nútímansgjørdu fòrini eru fleiri nýskipanir, har nógv er sett í vága; okkara vónir hesum viðvíkjandi eru, at okkum gevast slíkir skáar, at ætlaði samfelagsbatin vinnist.

Landbúnaðurin

er virkisøkið hjá umleið 3% av fólki okkara, og vita vit frá tjóðarroknskapum, at hesi fáu menniskjur geva til bruttofaktórinntøkuna umleið 3%. Fyri 20 árum síðani var størri tal í hesi vinnu, og framleiddu tey upp á seg minni part av faktórinntøkuni, og er soleiðis prógv fyri, at eisini innan hesa vinnu er rationalisering framd.

Spyrjast kann tó, um økingin í framleiðsluorku pr. húski er nógv stór.

Vit ivast ikki í, at hon kundi verið økt munandi, um nøkur av teim tiltøkum vórðu framd, sum nevnd hava verið viðvíkjandi samskipan í størri eindir, har felagsrakstur og felags söluvegir sleppa framnum einstaklingalyndið, sum nú ræður.

Um ein effektiv og dygdargóð organisati3n varð útbodyd, fingust betri úrslit.

Vit vita væl, at seinasta árið var eitt gott ár til gróður og skurð, og at mjólkaframleiðslan og serliga eggjaframleiðslan er vaksandi, men eru ikki enn mong, mong øki, har víðari rationalisering kann frukta? Ber t.d. ikki til hjá mjólkakeyparunum at leggja munandi størri pening í viðgerðartól og distributi3nshættir?

Umframt tær nýroyndir við vakstrarhúsum, landsstýrið seinasta ár skapti útvegir fyri, er í ár ætlanin at fara undir seyðaroyndir í størri mun enn áður, og er tí tilmæli hesum viðvíkjandi gjørt til nýggju fíggjarlógina. Harumframt eru vanligu studningsupphæddirnar til búnaðarmenn vaksnar nakað á nýggja uppskotinum, eins og okkurt, sum sambært samtykt skuldi fallið burtur, hevur fingið tilmæli um framlongjan.

Ognarviðurskiftini við nógvari uttanbíggjajørð gera óivað sítt til, at ikki øll jørð fær bestu umsiting. Landsstýrið hevur tí í ár mælt tinginum til at seta av pening til keyp av uttanbíggjajørð, sum nærur liggur harraleys. Bæði fyri seinni at kunna veita bíligari byggilendi, men fyrst og fremst fyri at kunna ávirka samanleggingar í størri brúk, har burturflyting økir vandan fyri, at virði liggja óproduktiv.

Koma vit undir, at meira jørð kemur at liggja órøkt, má hetta sigast at vera bæði fíggjarligt stórtap og nærur mentunnarligt omanlop. Mentunnarligt, um so er, at hetta ber í sær, at ikki verður livandi á plássum, har tað fyrr hevur borið til at lívbjarga sær.

Hvørt búpláss eigur sín stóra part í tí mentaarvi, vit skulu byggja víðari á.

Okkum tykir, at hesum ber til at forða, men ivaleyst er fyri hvønn dag meira og meira brúk fyri einum búnaðar- og jarðarreformi enn áður. Vit megu leggja dent á hugrøkt (mentalhygiejnu) allra íbúgva, og er møguleikin fyri hugrøkt teirra, sum á stórplássum liva, munandi skerdur, um fleiri smápláss koma undir avtofting.

Lønir og skattir

Viðvíkjandi lønarfløkjuni, sum seinasta ár varð umrødd, so eru ymisk stig tilkin, miðandi ímóti at koma burturúr henni.

Tað er ikki í lötuni møguligt at siga, hvørja leið hetta fer at bera ella hvussu langt vit vinna, men landsstýrið heldur, at tað eftir fáum árum ber til at røkka einum meira harmoniseraðum føroyskum lønarlagi.

Skattalógarbroyttingar vórðu framdar í december mánaða 1971. Tí er lítið væntandi, at stórbroytingar standa fyri, men tað er vert at merkja sær, at heldur ikki tann loysnin var endalig.

Tørvurin hjá tí almenna veksur alsamt, tí skattaborgararnir eins og tíðin sjálv áhaldandi setur størri og størri krav, eins og betri ráðini stuðla monnum at fara undir uppgávur, sum áður tóktust fíggjarliga óloysiligar.

Hjá okkum er tað so, at tað eru smærru inntøkurnar eins væl og meðal-inntøkurnar, sum mesta skattin gjalda, hetta kemst sjálvandi av, at hesar inntøkur talliga eru so nógv tær flestu.

Ansað hevur ov lítið verið eftir, at inntøkurnar omanfyri 50.000 kr. kundu goldið ein mun meira. Í løtuni vildi hetta ikki týtt so nógv í peningi, tí talið av fólki í hesum inntøkubólki er lítið. Tað er tó sterkt vaksandi, og ein slík økjan í progressiónini vildi givið nógvan pening longu um fá ár, og eg havi varhugan av, at júst tá fáa vit á samferðsluøkinum skúla- og mentaøkinum og mangaaðrastaðni væl at gera.

Men sum nevnt: Broytingar eru ikki ætlaðar so stutta tíð aftaná skatta-lógarrevisiónina í vetur.

Búskaparpolitikkur — Bankavirksemi — Peningastreymur

Havi fyrr nevnt, at Føroyar eiga við teirri stýrisskipan, vit liva undir, øll tey amboð, neyðug eru fyri at reka sannan búskaparpolitikk. Tó er undantikin kursbroyting í gjaldoyrisvirði okkara, men hetta hevur bert roynst okkum fyrimunur og tryggjað okkum hægri virði annara, í somu skóm sum vit.

Tað ber til at reka **peninga- og gjaldoyrapolitikk**. (stødd í seðlaumfari etc.)

Rentuna kunnu vit ávirka.

Fíggjarpolitikk við fíggjarlóg, landskassaavlopið og landskassahallið hava vit.

Vanligan **innløgupolitikk** viðvíkjandi lønum og skatting av slíkum ber til at fremja.

Harafturat kundu virðir og virksemi verið **tjóðnýtt**.

Stutt sagt er einki í stýrslagnum, sum forðar, um vit hava hug og vilja til at nýta slík amboð.

Men tað er beint, at vit hava gjørt ov lítið burturúr at stýra samfelagsgongdini við hesum amboðum, hetta er serliga vorðið eyðgreitt hesi fáu ár við avlopi á gjaldjavnanum, talan hevur einvíst verið um kapitalfluttning til landið, men nú ein peningastreymur eisini rennur út av landinum er eins og almenna ávirkanin á, hvussu peningaorkan skal nýtast, viknað.

Umrøddir eru tættirnir, lønir og skattir, men tjak verður nú eisini at taka seg upp um tað, sum hvør ein hevur lagt til merkis, at føroyskur peningur í ovurmun verður settur í dansk lánsbrøv við høgari effektivari

rentu, meðan nærum ógjörlegt er at selja lánsbrøv, tí vit ikki hava ráð at lata ta rentu, bankarnir krevja.

Til alla okkara úthygging innan samferðslu, telefon, útvarp og sjónvarp, húsabygging og byggibeinan, skúlabygging og alt kommunalt íleggingarvirksemi, megu vit nýta pening, sum vit orka at gjalda aftur, tað vil siga til lægst møguliga rentu.

Henda pening hava vit lænt uttaneftir, men einki er at siga til, at figgj-arfrøðingar, sum frammanundan meta íleggingarvirksemi okkara høgt at vera, undir samráðingum um øktar lønimøguleikar hilsnir vísa á, at vit í hesum tíðum, har allar inntøkur vaksa, kundu troytt skatta- og tollmøguleikan ein mun meira, og serliga at vit kundu fingið mesta partin av peningaexportinum at virka heima, áðrenn verunliga trongdin til økt út-lendsk lán verður uppgjörd.

Tað er cyðsæð ein góð forrætning at læna dønum pening, og renturnar av hesum telja einans væl og exportur av framleiðslu, men spurningurin er, um tað ikki samfelagsøkonomiskt sæð dugnaði enn meir, at nakað væl av hesum peningi arbeiddi í okkara samfelag og í uppgerðini til skattingar og toll kom at telja við meiri enn einaferð.

Kundu vit lænt biliga til allan tørv okkara uttaneftir og síðan sent alt avlop okkara útaftur til hægstu rentu, var alt í lagi, men slíkt má kennast øllum órímiligt.

Her sum á øllum økjum má talan verða um rímuliga javnvág; saman við bankunum má hesin spurningur takast til verunliga viðgerð eins og spurningurin um rentumarginalin og veðhaldskrøvini, lánistovnar ílag seta.

At læna fyri 2—8% og fáa aftur 10—12% er vinningur, innan annan handil kennst uttan stev við rakstrarútreiðslur og vinningstørvin, og at krevja landskassatrygd oman á trygd av tryggjaðum virðum er heldur ikki í samljóði við vanligt virksemi, har júst rentumarginalurin — mun-urin á inn- og útlánsrentu — skal setast eftir tapsvandinum, men hvar er hesin við slíkum trygdum?

Vit, sum fyrr hava verið fyri bankakreppum, skulu sjálvandi hava væl konsoliderað bankalag, men hesi konsolidering má skil verða í.

Undir teirri sanering vit saman við lánistovnunum skulu undir, eigur spurningurin, um skattafrælsi sparikassa er rímiligt undir nútíðar vilkorum, at takast við, samt spurningurin, um lánistovnar, kommunur og landið ikki í felag skulu gera kredittstovn til ymsar serligar lániuppgávur.

Fáa vit ikki javnvág í, verða tungar byrður lagdar á peningaforbrúkararnar innan byggjokið, framleiðsluøkið og handilsøkið, og má tá hitt almenna í størri mun hugsa um at tryggja sær størri vinning av tí peninga-streymi, ígjøgnum tað fer, og benda henda vinning inn á økir, har serliga bílig lán tørva.

Flokkarnir eru ósamdir um, hvussu vit best loysa henda spurning, men hesum mega vit vinna á og finna semju um loysn, sum tryggjar rímuliga samfelagsstýring og medávirkan.

Samferðslu- og kommunkatiónsøkið

er eitt teirra, sum størsta áhuga hevur fyri at fáa í rætt lag hetta ólag, men hóast hetta kann ikki annað sigast, enn at fram fer ein størri útbygging, enn nakar nakrantíð áður hevði droymt um kundi henda longu í 1972.

Mao Tse Tung tekur einastaðni soleiðis til um politiska vantrúgv og afturhaldslyndi:

«Fyrndargomul kinesisk søgn er um mann, sum búði í norðasta Kina. Hann varð róptur TAPULIGI GAMLI MAÐURIN. Hús hansara vendu suðureftir, og beint uttanfyri dyrnar vóru tvey risastór fjøll, sum stongdu honum útsýnið suðureftir.

Men hin gamli maðurin var arbeidssamur og ágrýtin, so saman við synum sínum fór hann at grava fjøllini burtur við spaka.

Ein annar maður harumleið, kendur sum hin klóki gamli maðurin sá teir og flenti at teimum, meðan hann helt fyri: «Sum tað er býtt av tykkum at fara íholt við hatta — tað er jú heilt ógjøriligt hjá nøkrum manstandrum at grava hasi øgiligu fjøllini burtur».

Tann tápuligi gamli maðurin svaraði: «Tá ið eg doyggi, vilja synir mínir halda áfram, og tá ið teir doyggja, eru abbasynir mínir fúsir at taka við, og síðani synir og abbasynir, og soleiðis víðari. Hvussu høg tey enn eru, so kunnu fjøllini ikki gerast hægri, og fyri hvørt sindur, vit grava burtur, verða tey so mikið lægri. Hví skulu vit ikki kunna flyta tey?»

Og gamli maðurin helt tolin fram við at grava.

Jú, sanniliga fjøll kunnu flytast — um bert vilji er til tess, og við naivu frásøgu síni lýsir MAO greidliga, hvat eldhugi og hugsjónir kunnu fáa eitt fólk til at gera.»

Eisini hjá okkum hava altíð verið nakrir tápuligir gamlir menn, sum við haka, spaka og hjólbøru fóru undir at byggja vegir, grava fyri telefonsteyrum og laða brýr, byrgja orkuna inni, sum áirnar goymdu og verja móti brimi, og vóru Føroyar soleiðis bygdar til eitt nútímans samfelag, hóast sonevndu skilamenn úr nærum øllum flokkum vóru ræddir og speirekandi um tað at fáa slíkt at bera til í Føroyum.

Ikki ber til at nevna allar byggingar, men ídag fara fram, ella skulu byrja, millum aðrar hesar:

Í Suðuroy meginstrekkið Vág-Hov, sum eitt av teim heilt stóru arbeidunum. Ábøtur og breiðkanir verða gjørdar ymsastaðni í oynni og asfaltingin heldur fram.

Bátahylur er í gerð á Tvøroyri, og fer kommunan óivað áðrenn langt umliðir undir sjálva havnaúthyggina.

Ætlanin er at hava projekt til vegaføringina til Sumbiar liðugt í so góðari tíð, at haldast kann fram, tá strekkið Vág-Hov er liðugt.

Játtanir eru givnar til onnur arbeiði í oynni, men ráða fyri mesta partin kommunurnar fyri, nær byrjað verður. Hetta er galdandi fyri øll øki, sum nevnd verða.

Í Skúvoy skal bætast aftur tað, sum farið er, og á Sandi og í Skopun standa stórar havnaviðkanir í gerð.

Lendingin á Skarvaskeri er langt áleiðis komin og verður helst í samráð við kommununa økt enn eitt sindur. Í Dali eru og verða ábøtur gjørdar.

Veginir í oynni verða asfalteraðir og á strekkinum Sand-Skopun er søkt um lán til nýggja uppkoyring úr Skopun og núgerð av strekkinum frá meginskúlanum oman í Sands bygd og yvir í Traðir.

Í Vágoyggi er byrjað liðuggerð av vegnum frá Oyragjógv til Sandavágs, og breiðkan og asfalteran av hinum vegnum heldur fram.

Loffterðslumyndugleikarnir byggja við flogvøllin, og spurningurin um leingjan av vøllinum er farin til viðgerðar hjá ríkismyndugleikum.

Henda nevnd hevur annars hildið fleiri fundir um allan flogspurningin, og sær út sum arbeiði hennara gongur væl framá.

Í Norðstreyim eru fleiri staðir í strekkinum Vestmanna til Brúnna við Streymin stórarbeiði í gongd. Møguliga verður vegna tørvandi maskinorku hildið nakað aftur við vegagerðini um oyrana í Hvalvík, men verður eisini hetta gjørt liðugt í samband við liðuggerð av linjuni frá Vágoyggi til Norðoyggjar. Havnabyggingar skulu gerast í Vestmanna og Vík og bátahylur í Kollafirði. Við aðrar bygdir fara samráðingar fram.

Í Suðurstreyim er talan um hina stóru havnabyggingina í Havn, og landið arbeiðir við atløgu ella ferjuleguprojekti í Kirkjubø. Scinast er komin upp spurningurin um Sundsvegin, og mugu har ríkið, kommunurnar, SEV og landið samráðast um eina loysn. Gøtan til Norðadals er bött, og ein lítil játtan givin til framhald av vegagerðini á Velbastað ávegis til Syðradals. Í Nólsoy er játtan til byrjan av havnagerðini, og í Hesti er byrjað. Annars fara so nógvar almennar og privatar vegabyggingar fram í Suðurstreyim, at tað er hetta økið, líggjarfrøðingarnir bera størsta óttan fyri. Her er javnvágin verunliga í vanda.

Eysturoyggjin er nokk økið, har størstu veg- og havnaarbeiði verða gjørd, men siga menn, at árin frammanundan lá nógv á láni. Burtursæð frá seinkan út ímóti einum ári av óhappi gongur brúgva- og tunnelgerðin fram eftir lagda planinum.

Elduvíkarvegurin heldur fram í smáum, og strekkið Toftir-Fuglafjørð stendur framvegis í gerð, meðan munandi ábøtur verða gjørdar í norðara parti av oynni.

Størri havnagerðirnar eru á Eiði, í Runavík og Lorvík, meðan á Skála, í Fuglafirði og á Toftum júst er úthygt nakað.

Í Norðoyggjum fara fram fleiri og størri havnagerðir eins og ferjulegan er væl áleiðis komin. Meginspurningurinn her er sambandið um Hvannasund, og er her líkt til, at mest realistiska ætlanin at fremja er byrjingarprojektið. Endaligu samráðingarnar við kommunustýrið hava tó enn ikki verið.

Peningur fekkst í ár til sokallaðar «sekunderar» vegir. Her er ætlanin at nýta smærri upphæddir til Húsar-Mikladals, Funning-Funningsbotn, Víkarbyrgi o.fl., men tað er greitt, at hetta verða arbeiði, sum strekkja yvir fleiri ár.

Fyri alt landið er galdandi, at uppískoytisætlan til havnaplánír er til viðgerðar. Eg vil ikki dylja, at trupult verður at reisa tann mikla pening, her er ynski um, men nakað koma vit víðari.

Telefonautomatiseringin gongur fram við risastigum, her verður talan um litla seinkan í mun til upprunaligu ætlanina, og kostnaðurin verður heldur ikki munandi størri, men á hesum øki eru tað mest leveringar av útgerð, sum seta markið fyri ferðina í úthyggingini.

Hvat Vágoyinni viðvíkur er vert at nevna, at F.M. støð verður sett upp har.

Sjónvarpsnevndin sær út til at arbeiða dúgliga nú, men er hetta eitt fevnandi mál at fáa greitt á besta hátt. Her er ógvuliga nógv at hava í huga bæði hvat tí tekniska og hólsliga viðvíkir, men eisini hvussu vit fremja mesta mentabata.

Útbygging útvarpsins hongur, í hvussu er hvat tí tekniska viðvíkir, rættiliga nógv uppi í hesum.

Strandferðslan røkkur longri og oftari nú enn fyrr. Hallið er lítið vaksið, og tykir mær tað vera lítið at tosa um sammett við avskrivningarnar, vit hava upp á veganetið. Um nýggju skipini er sagt mær, at fólk, sum nýta tey skulu, dámar væl, og má tað vera hesin dómur, sum telur og ikki teirra, sum minni kenna umstøðurnar.

Tað er altíð harmiligt, tá leysasøgur ganga, og á samferðsluøkinum eru mangar. Serliga harmiligt er tað, tá myndugleikarnir ikki hava vitað av teimum og kunna sannað ella avsannað tær.

Tá ivi er um, hvørt bergholsgerðin í Fýsturoy ella byrjingin um Hvannasund verða framd, cigur at verða sagt, at øll vistu um, at íleggingarnar

til hesi arbeiði fyri mesta partin vóru tiknar við í reyðubók frá 1969, at gera aftan á 1975. Men tað vóru júst hesi arbeiði, og sipaði til, sum tey, vit skuldu gera útyvir tað, sum lá innanfyri met fíggarfrøðinga. Landsstýrið er ivaleyst í, at tey kunnu gerast, bert tingið gevur okkum neyðugu heimildirnar, og tað ger tingið.

Orðini í søgu Maos siga so væl, at ikki ber til at loysa alt eftir einum dægi, tol, áhaldni og prioritering skal til, og er tí lítil dugur í at lasta summi arbeiði, tí tey hjá einum sjálvum ikki verða drigin fram um hesi.

Samantikið eru tað veldugar uppgávur, vit loysa hesi ár, tí er at frøast um hetta, heldur enn at sáa misnøgd og birta uppundir kravlyndið, við lemjandi umrøðu av teim arbeiðum, gjørd verða.

Vinnur misnøgdin, má tað kennast skattaborgarunum sárt at skula hava goldið alt hetta púrt til onga nyttu, tí tað fór fyri fok og feigd.

Men hvørki hann ella vit, sum í lötuni sita við ábyrgd í lögtinginum, vænta sær, at einaferð er rokkið á mál, og at tað tá ber til at taka sær av løttum, vit vita, at lidnir verða vit ongantíð, er eitt mál loyst, hevur tað hvørja ferð reist fleiri nýggj, og eru vit soleiðis sjálvir óbeinleiðis eisini við til at birta uppundir kravlyndi fólksins.

Sosiallógávan

er støðugt til umrøðu í samfelagi okkara, og broytingar, ábøtur og nútímansgerð av teim lunnindum, hon veitir, eru støðugt fyri neyðini at gera. Endamálið, at ongin skal sita óhjálpstur, men fleiri og fleiri lýggjari, er semja um.

Orsakað av prísvekstrinum og reallønarhækkingini í samfelagnum annars er landsstýrisins ætlan, at veitingarnar til fólkapersjón, avlamis- og einkjupensjón skulu hækkast við 15 % frá 1. oktober í ár. Viðgerðin verður ikki liðug tá, men verður talan um eftirgjald aftur til 1. oktober.

Skipanin við móguleika fyri fólkapersjón frá 60 ára aldri, eisini tá læknalig orsök ikki er fyri tí, verður nú praktiserað.

Dagrøktingin er meira og meira neyðugt at útbyggja, sum samfelagið setur krøv til vinnuorkuna hjá kvinnunum.

Lóggávan er skipað so, at kommunurnar kunnu seta á stovn dagrøkt í mun til tørvin, serliga tá trot er á barnagørðum og vøggustovum. Tíverri hava enn ongar kommunur gjørt nýtslu av lógarinnar heimildum.

Heimarøktin er ikki farin at virka enn. Tað er eitt ár síðani, at søkt var eftir leiðara til hesa, men av ymsum orsøkum kom skipanin ikki í lag, tí verður nú neyðugt at lýsa starvið leyst einaferð enn, og skulu vit so kunna byrjað arbeiðið í heyst, tørvurin á hesi røkt er serliga stórur orsakað av teimum fáu pleyguplássum við sjúkrahúsini og í Vágum.

Umframt nýgjörda heimið í Vágum, sum myndugleikarnir hugsaðu fór at geva ein skáa er nú rættiliga tørvur á at byggja út við sjúkrahúsinu á Tvøroyri og í Klaksvík. Harumframt má byggjast í Fysturoynni ella í øðrum sentralum øki eisini.

Landsstýrið hevur biðið læknarnar gera upp nágreiniliga tørvin á røkt av teim eldru, og væntar sær hesi kanningarúrslit skjótt. Tað sær út, sum skjótasta útbyggingin kann fremjast í samband við sjúkrahúsið á Tvøroyri, har byggilendi á hospitalsøkinum er tøkt, og har allir felagsstovnar sum køkur, vaskarí, høli til starvsfólk o.s.fr. eru nóg stórir.

Statshospitalsbyggingini og viðgerð av **andsveikum** kom rættiliga í vanda, tá fyrra stjórnin avgjörði at skera niður. Landsstýrið hevur arbeitt nógv við hesum máli, og er nú móguleiki skaptur fyri at taka til viðgerðar 31 sjúklingar longu í heyst, og útlitið fyri at fáa bygging í gongd aftur munandi fyrr enn ætlað er gott.

Specialskúlin er undir projektering, og væntar nevndin, sum fyrstendur fyrireiking og bygging, at kunna leggja projektið fyri lögtingið í hesi tingsetuni, soleiðis sum tingið hað um. Ímeðan hevur landsstýrið søkt fíggarnevndina um loyvi til at keypa hóskaði hús til undirvísingarendamál hjá hesum stovni. Húsinu kunnu scinni nýtast til vistarheim hjá næmingum skúlans ella til annað alment endamál.

Dagpeningaskipanini og vanlukkutryggingini tørva broyting og fer landsstýrið at leggja fyri tingið spurningin um eina almenna dagpeningaskipan. Ímeðan arbeitt verður við hesum, verður roynt at fáa hækkað galdandi upphæddir fyri endurgjald og dagpening.

Landsstýrið vil virka fyri, at móguleiki verður fyri at taka **barnatilskotini** út úr skattalóggávuni og leggja tey undir sosialu lóggávuna, har tey skulu útgjaldast beinleiðis til avvarandi forsyrgjara. Hetta skuldi givið familjum við børnum betri endurgjald fyri hækkaði samfelagsgjöld enn galdandi skipan.

Tað er av og á sagt, at tørvur er á móguleikum fyri at hjálpa feroyingum uttanlanda betri tilrættis, hetta kann gerast við umboðsstovu, har flestu feroingar eru ella á annan hátt. Landsstýrið hevur á fíggarlógarruppskottinum biðið um, at 30.000 kr. verða avsettar til hetta endamál.

Sosiala «service» og hjálpin skulu útbyggjast munandi, og umhugsar landsstýrið eina fullkomiliga broyting í hesi umsiting.

Stovnar til læknahjálp, jarðamøðra- og heilsusjúkrasystrahjálp eins væl og sosiala ráðgeving mugu byggjast ymsa staðni í landinum og óivað skal læknadømisskipanin gerast av nýggjum.

Til hetta arbeiði hevur landsstýrið sett nevnd við umboð fyri sjúkrakassar, kommunur, læknar og landið. Eisini sjálv sjúkrahúslóggávan skal viðgerast, men hesum skulu onnur taka sær av.

Spurningur um besta mátan at umsita hesi øki, verður samráðst við

stjórnina um, í lötuni er tað tíverri so, at betri samskipan kundi verið av arbeiðnum, sum teir ymsu stovnar undir ríki, landi og kommunum avrika.

Rúsdrekkalógin

Í mongum førum er rúsdrekkaspurningurin ein sosialur spurningur, um lóggávan sjálv ikki er tað.

Landsstýrið heldur tað vera neyðugt at hava tamarhald á söluni og umfarinum av rúsdrykkjum og hevur í umbúna at leggja uppskot fyri tingið í hesi tingsetu um, hvussu hesin spurningurin skal loysast, møguliga við einkarsølu, men tó eftir so at siga somu reglum sum galdandi lóg.

Landsstýrið metir, at á henda hátt fæst betri eftirlit við allari sølu av rúsandi drykkjum, og undir hesum umstøðum skuldi eisini betri verið møguligt at loyvt føroyskum bryggjaríum at framleiða øl við hægri alkoholinnihaldi enn nú er loyvt.

Tað er greitt, at tað, sum veruliga hendir í dag, er uttan samljóð við lóggávuna, men samstundis er eisini greitt, at nýtlan hevur verið sterkt vaksandi seinnu árinu serliga av sterkum øli. Hitt sokallaða «alkoholikara-problemið» gerst meira og meira trupult fyri samfelagið. Umhugsað er tí eisini at fáa sett serliga viðgerðardeild fyri menniskju, sum eru illa fyríkomín á hesum øki.

Húspurningurin

er mangan eisini av sosialari náttúru, serliga grundøkisspurningurin og byggibúningina er átroðkandi at loysa, men fáa vit kreditstovnin fyri kommunur og onnur, ella fáa vit økt virkseml húsalánsgrunsins til eisini at fevna henda spurning, skuldi verið áleiðis komið.

Landsstýrið leggur alla orku í at bøta um byggimøguleikarnar t.d. við at lata Húsalánsgrunnin taka nakað av 2. prioritet afturat 3. prioriteti, men við tí lagi vit hava í dag, er vandi fyri, at hvør lætti, vit veita, bert dýrkar byggingina og endar hjá teim, ið selja jørð og byggja og ikki hjá teim, ið skulu búgva.

Teir grundleggjandi spurningarnir, serliga um hílígt byggilendi, mugu loysast fremst av øllum.

Skúlamál — Mentastovnar og vísindalígt virkseml

Skúlar eru í gerð víða hvar í landinum, og samskipan uttan óneyðuga sentralisering gongur framá.

Av hægri undirvísing byrjar nú støðistúbúgving og samfelagsgrein í Hoyðølum, meðan HF spurningurin verður umhugsaður í enn 1 ár.

Landsstýrinum tókti, at nakað nógv var at fara undir tvær nýggjar

meginúthbyggingar sama ár, serliga tí stöðisútbúgvingini var ætlað fyrirbils at nýta høluni í Hoydølum. Løgtingið tók aðra avgerð, men tað verður so nú eisini uppgáva løgtingsins at játta ella ávísa munandi meirpening til keyp ella leigu av hølum.

Landsstýrið umhugsar í samband við HF skeiðið, um tað er rætt at hava hesa læru og studentsútbúgvingina á sama stað. Vit vita, at ov nógv longu er sentraliserað, og er tí spurningurin um ikki onnur av hesum greinum náttúrliga eigur at liggja aðra staðni enn í Hoydølum.

Tað er gott, at hægri lærustovnar verða, so ungfólkið fær høvi til at stöðast heima longri, men hava vit lagt nóg stóran dent á teir stovnar, leggjast skulu oman á sjálvan fólkaskúlan, og hvar innihaldið í undirvísingini er bent móti meira beinleiðis útbúgving til luttøku í vinnulívi og umsiting okkara? Er hetta økið minni týðandi, ella eru teir menn, sum meira eru hugaðir fyri stovnum av akademiskum sniði, dugnaligari til at trýsta hugsanir sínar ígjøgnum?

Her er ikki lætt at svara, men týðiligur er tørvurin á slíkum stovnum. Møguliga kann stöðisútbúgvingin geva okkum eitt slag av millumteknikarum á ymsum økjum.

Tað er gleðiligur gróður í pædagogiska orðaskiftinum her heima, og eru bert í ár komnir tveir bóklingar frá nevndini, sum arbeidir við broytingum í uppbyggingini av skúlanum, hesir geva okkum politikkarum mikið at hugsa um í samband við stöðutakan okkara til 10 ára skúlaskyldu, eindar- og valskúlan v.m.

Tað skal vera mín vón, at orðaskiftið, sum nú fer fram í fólkaskúlanum, nú meira enn fyrr fer at taka við, hvørjar gøtur vit skulu greiða fyri teim, sum úr skúlanum fara.

Sjómannsskúli er stovnaður í Klakksvík, og er bert lógið, at hetta ikki er hent fyri langari tíð síðani.

Í samband við byggingina av evnafrøðisligu starvsstovuni og stöðisútbúgvingini eru skaptir útvegir fyri størri vísindaligum virkseimi, samtundis sum vinnulívið fær høvi til at nýta hesar stovnar eins væl og fiskirannsóknarstovuna.

Beinleiðis vinnuvendar kanningar mugu liggja frammalaga í skránni hjá hesum stovnum. Landskassin hevur í ár nýtt nógvar ferðir meira pening enn fyrr til praktiskar og vísindaligar royndir.

Hvat teirri stóru roynd innan svartkjaftaveiðuna viðvíkir hava veiðuúrslitini ikki verið munandi, men hava tær givið nógva vitan um hesa veiðu, og menn vænta sær framvegis nógv av hesum, tí hetta fiskaslagið trýtur ikki.

Í heilt ár eru greiðarin og egningarmaskinan, sum P/f Havidnaður hevur

gjørt, roynd í vinnu, og nú standa fleiri í gerð, tað var satt bragd av teimum monnum at fáa hetta mál undir land.

Sílaalingin gongur framá og gevur spakuliga betri og betri úrslit. Alt meðan royndirnar at fáa laks í vøtn og áir okkara eisini tykjast at hepnast.

«Jens Chr. Svabo» gjørði laksakanningar í vár, og fingur tveir bátar, sum róku vinnu í hesum grundarlagi, góða veiðu.

Royndarvirkssemi er kostnaðarmikið, men fiskivinnulandið Føroyar skal hava ráð til at fremja tað.

Kommunal mál

Kommunulógin er samtykt og kann tað veruliga geva monnum vón um gróðrarríkarí ár frameftir.

Meginspurningar kommunanna eru av fíggjarligum slag, men kemur nakar ungi úr kreditstovnsegginum, skuldi eisini ein skái verið kommununum fyri.

Viðurskifti við útlond

«Gott er at verja borg tá ongin søkir» kann sigast eisini í politiskum málum.

Men viðvíkjandi varðveitslu av vunnnum rættindum aðrastaðni ber ikki til at siga, at ongin søkir. Seinastu tvey árin hava stungið seg so nógvir spurningar upp, sum bera í sær avmarking av okkara vinnumøguleikum, at hetta at skula luttaka í drúgvum, mongum og lítum samráðingum við onnur lond, hevur kennst mest sum eitt stríð fyri at livhjarga sær.

Vit eru fremri nú enn fyrr hvat viðvíkur at luttaka sjálvir og fyriskipa verju okkara sjálvir, og fáur man kunna siga, at ikki er nakað laðað upp í liðini, sum komu á garðin hesi ár.

Tað eigur eisini at verða sagt, at tann stuðul, ríkismyndugleikarnir hava kunnað veitt okkum á hesum økjum, hevur haft avgerandi týdning.

Av teim mongu samráðingum um rættindi og avmarkan í rættindum skulu nevast:

Fundirnir í London og Moskva í fjør, sum góvu okkum sjálvstøðugar sildakvotur í Norðsjónum javnbjóðis øðrum londum.

Fundurin í London í ár sum broytti kvotu okkara frá 2500 tonsum í tíðarskeiðinum 1. februar — 15. juni 1973 til 9250 tons í sama tíðarskeiði. Valla nakað annað land fekk slíkan fyrimum av hesum fundi, takkað verið teirri nøgd, sildaskip okkara høvdu veitt í februar og mars í ár.